

групу і прагнення тісно поєднати свої зусилля з іншими учасниками для досягнення єдиного злочинного результату. Мотиви учасників групи можуть бути різними і можуть не збігатися між собою. Таким чином, стійкість організованої групи означає, що вона має відносно постійний склад учасників з наявністю сильних зв'язків між ними і високого ступеня зорганізованості, одностайності при прийнятті рішень і послідовності у здійсненні злочинних дій. Діяльність учасників організованої групи може характеризуватись як розподілом ролей, так і співвиконавством або ж поєднанням цих форм співучасті.

Об'єкти злочинів, які вчиняються організованою групою можуть не співпадати і бути навіть неоднорідними (незаконне заволодіння транспортним засобом – шахрайство – вбивство свідка).

Проміжок часу між злочинами для встановлення організованої злочинної групи значення не має, як і термін, на протязі якого ця група діє.

Що стосується членства в організованій злочинній групі, то її учасником може бути особа, яка систематично бере участь у злочинах, що вчиняються групою. Поняття "систематичність" в даному випадку визначає як важливість дій співучасника, значимість його ролі, так і активність його дій. На практиці відчуваються труднощі в оцінці діяльності осіб, які не приймали будь-якої безпосередньої участі у злочинах, вчинюваних організованою групою, однак обізнаних про характер діяльності групи і виконуючих функції забезпечення її існування (наприклад, розвідка, облік і зберігання грошових коштів, надання житла тощо). На чолі групи, яка має велику чисельність і займається різноманітною злочинною діяльністю, може стояти особа, яка здійснює загальну координацію діяльності учасників групи, вирішує конфлікти між ними та між окремими злочинними угрупованнями, однак не тільки безпосередньо не приймала участі у злочинах, що вчиняються групою, але й не приймала участі у розробці планів цих злочинів, обізнана далеко не зі всіма обставинами злочинів, вчинюваних членами групи.

Слід відрізняти організовану групу шахраїв від злочинної організації, якою, згідно з ч. 4 ст. 28 КК України визнається об'єднання осіб, яке: 1) є стійким; 2) є ієрархічним; 3) об'єднує декількох осіб (трьох і більше); 4) за попередньою змовою зорганізоване його членами або структурними частинами для спільної діяльності; 5) мета такої діяльності:

- безпосереднє вчинення ними тяжких або особливо тяжких злочинів;
- керівництво злочинною організацією або її координація іншими особами;
- забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп.

Виділяють декілька ознак, за допомогою яких відрізняють організовану групу від злочинної організації.

По-перше, це ієрархічність злочинної організації, яка свідчить про більш високий рівень зорганізованості такого об'єднання. Ієрархічність передбачає наявність відповідної системно-структурної побудови об'єднання, яка включає в себе наявність загального керівництва (лідерів), чітко визначену підпорядкованість рядових членів об'єднання його керівникам (у т. ч. керівникам структурних частин), вертикальні зв'язки між вищими та нижчими структурами об'єднання, загальновизнані правила поведінки і забезпечення дотримання їх учасниками злочинної організації.

По-друге, це спрямованість злочинної організації на вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів. Ця обставина, як і попередня, впливає з визначення злочинної організації, яке дається в ч. 4 ст. 28 КК і передбачає можливість визнання злочинною організацією лише такого об'єднання, діяльність якого має за мету вчинення його учасниками тяжких або особливо тяжких злочинів.

По-третє, на відміну від організованої злочинної групи, злочинною організацією визнають об'єднання, зорганізоване не лише для вчинення його учасниками тяжких або особливо тяжких злочинів, а й керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп. Ця ознака передбачає спільну діяльність учасників такого об'єднання чи його структурних частин, яка полягає в організації вчинення злочину (злочинів) іншими особами, керуванні його (їх) підготовкою та вчиненням.

Підсумовуючи дослідження даної проблеми потрібно сформулювати деякі рекомендації у цій сфері для використання на практиці оперативно слідчими підрозділами органів внутрішніх справ.

По-перше, потрібно кваліфікувати шахрайства як вчинені організованою групою при наявності всіх ознак співучасті, а також при наявності ознак групи.

По-друге, особу потрібно визнавати учасником (членом) організованої злочинної групи шахраїв, якщо вона у злочинній діяльності виконувала заздалегідь визначену роль і була готова виконати будь-яку функцію, виконання якої вимагав характер злочинної діяльності.

По-третє, на стадії попередньої перевірки та в ході слідства потрібно розглядати злочинну діяльність у нерозривній сукупності вказаної злочинної діяльності з виконуваними у ній ролями і функціями окремих членів таких груп, що дозволить більш об'єктивно вивчати характер розслідуваної злочинної діяльності шахраїв.

По-четверте, у цілях підвищення об'єктивності кримінальної статистики фіксувати кратність вчинених злочинних діянь однією і тією ж групою осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за шахрайство.

Також слід зазначити, що, на нашу думку, в справах про шахрайства, які вчинені організованими злочинними групами, потрібно якомога рідше вдаватися до виділення в окреме провадження матеріалів, які стосуються окремих фактів злочинів або окремих осіб.

А. Соколов,
*соискатель Ярославского государственного
университета им. П.Г. Демидова,
Российская Федерация*

СООТНОШЕНИЕ НОРМ УГОЛОВНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И УКРАИНЫ, УСТАНОВЛЮЩИХ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НЕЗАКОННЫЕ ДЕЙСТВИЯ С ОРУЖИЕМ

Уголовными кодексами Российской Федерации и Украины (далее кратко: УК РФ и УК Украины) предусмотрена уголовная ответственность за незаконные действия с различными типами оружия, боеприпасами, взрывчатыми веществами и взрывными устройствами. Однако при общем сходстве норм, определяющих уголовно-правовой режим указанных предметов, между ними имеются различия и, порой, существенные.

1. Предмет преступления. УК РФ предусматривает ответственность за деяния, указанные в ст. 222, не только в отношении огнестрельного оружия, но и его основных частей. УК Украины (ст. 263) не содержит понятия «основные части огнестрельного оружия» и, более того, сохраняет положение о декриминализации незаконных действий с гладкоствольным

охотничим оружием. В ч. 2 ст. 263 УК Украины приводятся определенные типы холодного оружия – «кинжалы, финские ножи, кастеты», что в целом нельзя признать удачным, ибо не каждый кинжал, финский нож или кастет относится к холодному оружию и в данной ситуации возможно различное толкование указанной нормы. УК РФ содержит родовое понятие «холодное оружие», которое охватывает все известные типы холодного оружия. Помимо холодного оружия в РФ также криминализованы незаконные действия с газовым и метательным оружием.

2. Уголовно-наказуемые деяния. УК Украины предусматривает ответственность за незаконное ношение, хранение, приобретение, изготовление, ремонт, передачу либо сбыт запрещенных предметов. УК РФ, помимо перечисленных действий, устанавливает также ответственность за незаконную перевозку огнестрельного оружия.

3. Квалифицированные составы. В УК РФ (ст. 222 и 223) предусмотрены квалифицирующие и особо квалифицирующие признаки незаконного оборота и изготовления оружия. Части 2 этих статей предусматривают ответственность за совершение преступления группой лиц по предварительному сговору или неоднократно. Части 3 ст. 222 и 223 устанавливают ответственность за деяния, предусмотренные частями первой или второй указанных статей, совершенные организованной группой. В ст. 263 УК Украины не содержится ни одного квалифицирующего признака.

4. Вопросы законодательной техники. Особенностью УК РФ является выделение части альтернативных незаконных деяний в отношении оружия в отдельную статью «Незаконный ремонт оружия» (ст. 223). УК Украины объединяет все альтернативные деяния в ст. 263. Кроме того, и в УК РФ, и в УК Украины имеются издержки в законодательной технике при конструировании указанных статей. Так, ст. 263 УК Украины носит название «Незаконное обращение с оружием, боевыми припасами или взрывчатыми веществами», а в диспозиции данной статьи указываются, помимо перечисленных предметов, еще и взрывные устройства. В ст. 222 УК РФ законодателю удалось избежать подобной неточности. Но уже в диспозицию ч. 1 ст. 223 вводится термин, которого нет в названии статьи, а именно – «ремонт огнестрельного оружия». Анализируя указанную статью, нетрудно заметить и еще одну неточность – в названии речь идет только об оружии, тогда как в диспозиции ч. 1 указываются дополнительно «комплектующие детали к огнестрельному оружию», «боеприпасы», «взрывчатые вещества» и «взрывные устройства».

УК обоих государств предусматривают освобождение от уголовной ответственности лица, добровольно сдавшего предметы, указанные в соответствующих статьях (ст. 222, 223 УК РФ, ст. 263 УК Украины). Однако помимо сходства указанных положений есть и некоторые различия. В УК Украины данное положение закреплено непосредственно в ст. 263 (в виде части третьей), в УК РФ к каждой из статей (ст. 222 и 223) имеются Примечания, содержащие соответствующие предписания. Кроме указанного, есть и еще одно, на наш взгляд, более существенное различие. В Примечаниях к ст. 222 и 223 УК РФ в числе одного из условий освобождения от уголовной ответственности указывается отсутствие в действиях лица, добровольно сдавшего оружие, иного состава преступления. В ч. 3 ст. 263 УК Украины такое условие не закреплено.

Таким образом, проанализировав статьи Уголовных кодексов РФ и Украины, регламентирующие ответственность за незаконные действия с оружием и иными предметами, указанными в данных статьях, можно заметить, что наряду с общим сходством имеется и целый ряд различий. В целом, на наш взгляд, несмотря на имеющиеся огрехи в законодательной технике, УК РФ более успешно и дифференцированно устанавливает ответственность за преступления данной категории. Представляется, что УК РФ более адекватен уровню развития и распространения различных видов и типов оружия и степени их общественной опасности. Включение в него большего количества альтернативных признаков объективной стороны тоже можно считать его несомненным плюсом. Однако наиболее существенным преимуществом УК РФ по сравнению с УК Украины, по нашему мнению, следует признать наличие в УК РФ квалифицированных составов, позволяющих более дифференцированно подходить к назначению наказания, в зависимости от степени общественной опасности деяния и лица, совершившего преступление.

С. Стадник,
ад'юнкт Національної академії внутрішніх справ
України, м. Київ

ПРОБЛЕМА КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ ЗА «СТВОРЕННЯ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ»

Перехід України до ринкових відносин, приватизація державної та колективної власності, що проводиться в державі, реорганізації адміністративного контрольно-ревізійного апарату і слабкість економічного та податкового контролю значно збільшили можливості організованої злочинності, а перш за все економічної, і вона не забарилась цим скористатись [1].

Саме тому в вітчизняному кримінальному законодавстві вперше з'явилась норма, що передбачає відповідальність за «створення злочинної організації». Вона є правовою основою для формування захисного механізму суспільства від такого небезпечного явища, як організована злочинність. Однією з умов виділення злочинної організації в якості окремої кримінально-правової категорії є потреба в притягненні до кримінальної відповідальності осіб, безпосередньо здійснюючих організацію та загальне керівництво злочинною діяльністю, не пов'язане з підготовкою та вчиненням конкретних злочинів.

Головним питанням встановлення відповідальності за організаційну діяльність по вчиненню злочинів є чітке, виключаюче подвійне тлумачення, визначення поняття і ознак злочинної організації.

Назва «Організація» (фр.organization – будова, структура чогось) - дія за значенням організувати, організувати і організуватися, організуватися: 1) об'єднання людей, суспільних груп, держав на базі спільності інтересів, мети, програми дій і т. ін.; 2) особливості будови чого-небудь, структура.[2].

Кримінальний кодекс формулює основні ознаки злочинної організації, як-то спрямованість на вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, згуртованість, стійкість, ієрархічна побудова об'єднання тощо.

Кримінально-правове визначення поняття злочинної організації базується на розкритті змісту ознак організованої групи, сформульованому в ч.3 ст.28 Нового КК України, де вказано, що «злочин вважається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три або більше), які попередньо зорганізувались у стійке об'єднання для вчинення цього та інших (іншого) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи».

Виходячи з викладеного безпосереднього тлумачення частин ст.28 КК, відмінність між поняттями групи за попередньою змовою, організованою групою та злочинною організацією є участь у злочині трьох або більше осіб та стійке об'єднання, а між організованою групою та злочинною організацією – ієрархічна побудова організації.